

вовка» (1843) виражено символ віри, якого поет дотримувався все життя, і водночас це один із наскрізних мотивів його поезії» [3, с. 104–68].

Вважаємо доцільним відзначити сучасні переклади поезії Альфреда де Вінї, що виконані українським філологом-перекладачем Т. М. Жужгіною-Аллахвердян, яка прагне донести до читача зміст твору, з точністю передати стиль епохи.

Отже, перекладацькі праці українських поетів завжди супроводжувалися глибоким аналізом творів і, як правило, продовжувалися серією досліджень і наукових розвідок. Переклад спадщини французького поета Альфреда де Вінї є універсальним засобом спілкування та взаємозбагачення народів, культур, цивілізацій.

Література

1. Жужгина-Аллахвердян Т. Н. Французская романтическая литература 1820-х гг.: структура мифопоэтического текста : монография. Днепропетровск: НГУ, 2015. 255 с.
2. Москаленко М. *Тисячоліття: Поетичний переклад України-Руси. Антологія. К.: Дніпро, 1995. С. 5–38.*
3. Наливайко Д. С. Французький романтизм. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2001. С. 104–168.
4. Соколова Т. В. Философская поэзия А. де Виньи и эволюция романтической поэмы во Франции: дис. ... д-ра филол. н. : 10.01.05. Л., 1983. 270 с.
5. Співець : Із світової поезії кінця XVIII – першої пол. XIX ст. К. : Веселка, 1972. С. 222–224.
6. Терещенко М. І. Сузір'я французької поезії. Антологія в двох томах. Том перший. Переклади і переспіви. К.: Дніпро, 1971. С. 407–410.

Яриновська Катерина

*Житомирський державний університет ім. І. Франка
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Гримашиевич Г. І.
м. Житомир*

ОДОРАТИВНА ЛЕКСИКА У ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ ІЗДРИКА (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «КАЛЕНДАР ЛЮБОВІ»)

Вивчення сенсорики (відчуття) є актуальним у філософії, культурології, фізіології, психології, медицині, літературознавстві та інших наукових галузях, зокрема й безпосередньо в лінгвістиці. Лексика на позначення запахових явищ, а саме її використання як художнього прийому у творчості українських письменників і поетів є об'єктом дослідження багатьох науковців. Запах – конкретна властивість тієї чи тієї реальності, яка в сучасній свідомості віддзеркалюється через нюхове відчуття. Людина сприймає безліч запахів, їх вплив, різноманітність відчуттів відбивається в мові. Одоративна лексика – лексика на позначення запахів. Недостатнє вивчення нюхової сфери сприйняття, невловимість, ефемерність запаху призводить до посилення суб'єктивного фактору при його дослідженні. Це знаходить своє відображення на мовному матеріалі: хоча у межах підсистеми одоративний модус

обслуговується окремими лексемами, він не наділений спеціальними одиницями для вимірювання «сили відчуттів», оскільки точно виразити запах мовними засобами майже неможливо.

Одоративна лексика обмежена у своїй класифікації, що робить її суто об'єктивною системою оцінки навколишнього середовища. Засоби передачі нюхових відчуттів часто важко виокремити з контексту для аналізу. Група розглядуваних лексем колоритно передає авторське ставлення до життя та його реалії [4, с. 109]. Проте говорити про недосконалість досліджуваного модусу не можна: позбавлені власного лексичного спектру, одоративні емоції знаходять підтримку в характеристичних означеннях і, зазвичай, в тому референтному поділі, за яким закріплений реальний чи уявний запах, у суміжних відчуттях. Сказане компенсується багатством уявлень, форм вираження, асоціативних та узагальнених образів, за якими відкривається специфічний для певної лінгвокультури «асоціативний профіль» образів свідомості, що інтегрують притаманний певному етносу чуттєвий досвід, домінантні цінності та орієнтири, зокрема, національно-етнічні стереотипи [5, с. 73].

Традиційно дослідники виділяють два типи одоративної номінації. Один із них пов'язаний з асоціаціями, з конкретним реальним запахом, на зразок: *пахне яблуками, запахло квітами, пахне свіжою випічкою* та інші. Такі номінації мають якісно-означальне значення, репрезентують запах без будь-яких інших навантажень. Вони відтворюють запах людини, тварини, житла, їжі, напоїв тощо[1], наприклад: “...такий от з грозою танець. і мускульний і мускусний, із запахом сигарети, зі смаком тестостерону, затуляє в рай енергетики...” (“de jure”), “...а доволі зливи і грози, і ясні електричні ночі, я люблю цей запах наркозу, він легкий і як ти жіночний...” (“reGrechuta”), “...ти напівпрозора та повна секретів, і шифри твої нетутешні, у пахощах спецій у млості секретів, я встопе вміваю як вперше...” (“симетрія симбіозу”) [3].

Другий тип номінації не пов'язаний із реальними запахами описуваних об'єктів, яким загалом не властива ознака запаху. Тоді варто говорити про переносне вживання, метафоризацію [2]: “...у слова немає запаху, а є тільки колір і смак...” (“time-out”), “...розтабачую дуст пересією dust переписую копіасту перемелюю чай іпомею товчу підсинаю у йогурт мускати...” (“мода да”) [3]. У таких контекстах виразно простежуються естетичні навантаження.

Поряд із типовими класифікаціями запаху за протиставленнями приємні – неприємні, іменникові – дієслівні тощо, найбільш популярними вважаються такі: 1) класифікація Геннінга визначає шість основних запахів: ароматні, ефірні, пряні, смоляні, палені й гнилісні; 2) система Крокера-Гендерсона складається лише з чотирьох основних запахів: ароматний, кислий, горілий і каприловий (або козячий); 3) стереохімічна модель Еймура визначає сім: камфарний, ефірний, квітковий, мускусний, м'ятний, їдкий, гнилісний [6].

Поезія Юрка Іздрика, яку сміливо можна вписати в дискурс постмодерної, відмежовується від традиційної лірики, хоч у збірках наявна також і традиційна римована поезія, поряд із ритмізованими нарисами та верлібрами. Поєднуючи в тексті «високу» і «низьку» лексику, піднесене та буденне, Юрій Іздрик демонструє, що постмодерна поетика цінна самим процесом творення, у якому помітна участь читача й автора. Тексти Юрія Іздрика мають свою унікальну кінестетику, у деяких звучить музика, деś можна відчути фактури, колір інколи, навіть, розрізнити смак чи запах,

настільки вони живі й атмосферні. Окремо треба відзначити мову автора, а точніше лексику, адже, читаючи його поезію, ви обов'язково відзначите незвичні слова, серед яких: «лабіринти апорій», «виходити на прю», «вертогради», «тиньк», «дивертисмент», «корпускула» та багато інших родзинок, без яких Юрій Іздрик просто не може обійтися. Автор сміливо намішує у своїх текстах неологізмів, до яких ми всі надто звикли тепер, авторську ненормативну лексику й англомовні рядки.

Засоби передачі запаху у творах поета різноманітні, часом він використовує лише натяки на той чи інший запах, не називаючи його й не означаючи безпосередньо, для передачі запаху використовуються переважно іменники – *запах*, *чад*, *сморід* із їх семантичними рядами, рідше дієслова – *пахне*, *пахтить*, а от використання прикметників є нехарактерним. У всій книзі знаходимо лише один приклад використання прикметника-одоратива “*пахучий*”. Загалом використання порівняно малої кількості одоративної лексики цілком характерне для незвичайної творчої манери письменника й пояснюється тим, що вона розрахована на інтелектуального освіченого читача, який має вільно орієнтуватися в мистецтві, філософії та інших галузях буття людини.

Якщо розглядати лексику за стилістичним забарвленням, то можна знайти різноманітні зразки: позитивна – “*переконаний, що все живе, пахне добре*” (“*roter frontkämpferbund*”); негативна – “*і притрушено широтом порохом чадом уламками*” (“*that is the question*”), “*налітає щось незриме, хижим птахом, марним птахом, смородом війни*” (“*ab out*”) та стилістично нейтральна – “*я робив тобі джойнти з пахучих трав, сам курих лиш тютюн і ганджу*” (“*summertime*”) [3]. Загалом у книзі проілюстровано вживання 11 одоративів : “чад” , “пахне”, “дуст” , “запах” (уживається тричі), “пахощі” , “пахтить”, “пахучий” , “сморід” , “пахне” , але вони яскраво ілюструють картину світу, яку створює автор.

Характерною особливістю творів Юрія Іздрика є вживання класичних, поодиноких зразків одоративної лексики зі стандартною структурою. Отже, застосування одоративів допомагає розкрити зміст твору з нового боку і впливає на красу й виразність художнього мовлення Юрія Іздрика. Слова із загальним значенням запаху або лексеми з його вторинним значенням можуть належати до іменників, прикметників, дієслів, характеризують як конкретні реалії, предмети, так і абстрактні поняття; відображають широку гаму наявних у природі запахів. У мові поета такі лексеми використовуються для передачі опоетизованих, лірично забарвлених, багатих різними відтінками одоративних образів. У художньому тексті лексика на позначення запаху є надзвичайно багатогранним, змістовим, образним засобом і потребує подальшого глибокого дослідження, хоча і вживається не надто часто.

Найменування запахів створюють цікаві конкретно-чуттєві образи в естетичній системі образотворення Юрія Іздрика. Одоративи у віршах виконують емоційно-експресивну роль, що досягається за допомогою різного частиномовного оформлення лексем та використання синкретичних запахових образів. Лексико-семантичне поле «запах» у збірці «Календар любові» представлене переважно іменниками, рідше дієсловами і прикметниками. Характерною ознакою творчості поета є те, що він використовує нейтральні або позитивні лексеми на позначення негативних запахів і, відповідно, нейтральні чи негативні лексеми на позначення позитивних запахів, створюючи так контрастні метафоричні образи навколишньої дійсності.

Література

1. Бабій І. М. Одоративна лексика в сучасній українській мові: семантико-прагматичний аспект. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Філологія. Мовознавство. 2016. Випуск 266. Том 278. С. 11–15.
2. Власюк В. В. Особливості запахових відчуттів та їх вияв у мові. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npkpnu_fil/2009_18/1_16_Wlasiuk.pdf
3. Іздрік Ю. Календар любові. Львів : Видавництво старого лева, 2015. 432 с.
4. Іншакова І. Є. Специфіка функціонування одоративної лексики у творах Михайла Коцюбинського URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/PhSt_2011_6_87.pdf
5. Ставицька Л. Стаття крізь призму запаху. *Вісник Львівського ун-ту. Серія філологічна*. 2006. Вип. 38. Ч. II. С. 72–78.
6. Классификация запахов Цваардемакера (Zwaardemaker odor system). URL : http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_psychology/.